

Urban Hansen III:

“JEG VED IKKE
HVOR LÆNGE
URBAN HAR
SIDDET STILLE...”

Af Iben Bjørnsson

Tredje og sidste artikel om Urban Hansens tidlige politiske karriere. Hvor de to foregående artikler undersøgte det organisatoriske, omhandler denne artikel starten på Urban Hansens politiske karriere. Perioden er de 15 år der gik fra 1941, hvor det første gang kom på tale at indstille ham til Borgerrepræsentationen, over 1946 hvor han første gang blev valgt ind, og til 1956 hvor han indtog borgmesterstolen i magistratens 3. afdeling, det embede der i folkemunde kaldtes socialborgmester.

Selvom fokus er skiftet til den politiske karriere, er spørgsmålet stadig det samme: hvad var det for et parti han virkede i, hvad skulle der til for at komme frem i det, og hvad var det for en politiker der kom ud af det?

Idste artikel fulgte vi Urban Hansens vej gennem det københavnske partiapparat til hans organisatoriske zenit: sekretærstillingen i AIC og posten som organisationssekretær i fællesledelsen for de københavnske vælgerforeninger, hvorfra han udøvede enorm indflydelse på det organisatoriske arbejde i København, både i de socialdemokratiske klubber på arbejdspladserne og i vælgerforeningerne.

Jeg konkluderede i de to første artikler at flid, loyalitet, organisationstalent og popularitet pga. af en udadvendt personlighed bar Urban

Hansen frem i første omgang, men også at han, i takt med at han indtog poster længere oppe i hierarkiet, og dermed længere fra den direkte medlemsindflydelse, blev hjulpet frem af et netværk af indflydelsesrige bekendtskaber i parti og bevægelse..

Jeg konkluderede også, at årene i AIC formentlig brutaliserede hans lederstil i takt med, at han fik mere indflydelsesrige poster. Det var dog ikke bare ham, men partiet der fungerede stærkt hierarkisk (og han er heller ikke hverken den første eller sidste socialdemokratiske leder der har haft ry for til tider at være brutal); han var fra ungdomstiden socialiseret ind i en organisation med arbejdsformer og hierarkier, som han nu reproducerede.

Det var kutyme i partiet, at dygtige folk, der gjorde sig bemærket ved tillidsposter i bevægelsen, også blev inddraget i det politiske arbejde i by- eller folkestyre. Urban Hansen var ingen undtagelse.

Bystyret

Københavns Borgerrepræsentation blev oprettet i 1840. Byens daglige styre blev varetaget af magistraten, der fra 1858 bestod af fire afdelinger med hver sin borgmester og rådmand, samt magistratens formand, overpræsidenten. Overborgmesterstillingen blev oprettet ved en forfatningsændring i 1938. Overborgmesteren var valgt af den største politiske gruppe i borgerrepræsentationen, og erstattede overpræsidenten, der havde været en statslig embedsmand. Borgerrepræsentationen blev øverste besluttende myndighed, og magistraten overgik i højere grad til at være udøvende.

Borgmestrene, der i 1917 gik fra fire til fem, administrerede afdelinger med hver deres ressortområde, og borgmesteren for den enkelte afdeling fik gerne et kaldenavn der svarede hertil. Magistratens 1. afdeling havde primært med kultur (inkl. skole- og biblioteksvæsen) og næringsliv at gøre, og borgmesteren fik derfor tilnavnet "kulturborgmesteren." Borgmesteren for 2. afdeling gik i 1938, hvor opsynet med byens finanser overgik til overborgmesteren, fra "finansborgmester" til "hospitalsborgmester". Også kommunens boligejendomme henlå under 2. afd., hvilket gør at borgmesteren her af og til også omtales som "boligborgmester." Byens sociale forhold henlå under "socialborgmesteren" i 3. afdeling; over 4. afdeling præsiderede "teknikborgmesteren" (veje, parker, offentlige anlæg) og fra 1917 tog 5. afdeling sig af forsyning og drift, herunder offentlig transport ("trafik-/sporvejsborgmesteren").

Borgmestrene – inkl. overborgmesteren – blev ikke valgt direkte,

men indstillet af deres partier efter kommunalvalget. Undtagelsen hertil var siddende borgmestre, som partierne på forhånd kunne erklære, at de ville genvælge. Hvor mange borgmestersæder et parti fik, afhang af stemmefordelingen.

Borgerrepræsentationsåret starter den første torsdag i april, og kommunalvalg, der afholdes hvert 4. år, holdes derfor som regel i marts. At være borgerrepræsentant var et "fritidsjob." Møderne blev afholdt i salen hver anden torsdag kl. 17.30. De fleste sager blev i de mellemliggende perioder behandlet grundigere i en skov af udvalg. Der var en række stående udvalg, som f.eks. budgetudvalget, hospitalsudvalget og skatteudvalget og tillige blev ad hoc udvalg nedsat til behandling af enkeltssager.

Siden 1903 havde Socialdemokratiet været Borgerrepræsentationens største parti. I 1917 fik de absolut flertal i forsamlingen og i 1925 i magistraten, hvilket de beholdt til 1962 – der i øvrigt var året hvor Urban Hansen blev overborgmester.¹

Krigsvalg

Første gang det kom på tale at opstille Urban Hansen til borgerrepræsentationen, var i 1941, hvor det planlagte kommunalvalg blev aflyst pga. besættelsen. Kandidatopstillingen nåede dog at finde sted.

I 1941 havde 9. kreds to borgerrepræsentanter: Anton Jensen, der på dette tidspunkt også stadig var kredsformand, og Jørgen Borlund, der, født i 1872, nærmede sig partiets aldersgrænse for opstilling, 70 år. Bestyrelsen var enige om at anbefale fortsat opstilling af Anton Jensen, hvorimod Borlunds kandidatur kun lige blev stemt igennem med 5 stemmer mod 4. Endelig blev der foreslået to nye kandidater: Edvin Dose, som ifølge partihierarkiet var den næste i rækken til indstilling – han havde flere poster i partiet og var medlem af hovedbestyrelsen – og Urban Hansen, der var næstformand i kredsen. På generalforsamlingen, som skulle godkende bestyrelsens opstillinger, blev det foreslået, og støttet fra flere sider, at Borlund trak sig til fordel for Urban Hansen. Det nægtede Borlund med henvisning til, at han lod sig genopstille på opfordring af partiformand Hans Hedtoft og med løfte om, at han nok skulle trække sig når, eller hvis, han begyndte at føle sig affældig.

Alle bestyrelsens fire kandidater endte med at blive indstillet af generalforsamlingen – i den rette rækkefølge.² Det, som er værd at bemærke er, at de menige medlemmer foreslog Urban Hansen som Bor-

lunds afløser og ikke Edvin Dose, der ellers stod for tur. Urban Hansen var fortsat populær blandt kredsmedlemmerne (se artikel 1), men det var ikke hans tur ifølge partiets karriereveje, hvilket blev bekræftet på det efterfølgende delegeretmøde for alle Københavns kredse, som afgjorde rækkefølgen på samtlige opstillede kandidater. Her blev Urban Hansen placeret som nr. 68, og dermed langt fra en plads på den endelige valgliste, der rummede 55 (borgerrepræsentationens antal mandater). Socialdemokratiet havde på det tidspunkt 37 ud af de 55 pladser.³

I 1943 blev det aflyste kommunalvalg afholdt. Borlund var nu definitivt forhindret i at stille op, men ved opstillingen blev alder alligevel atter et tema: Anton Jensen, der i mellemtiden havde overdraget kredsformandsskabet til Urban Hansen, ville fylde 70 samme år. Urban Hansen prøvede at få Jensen til at vige pladsen i Borgerrepræsentationen også, men Jensen fastholdt at han havde ret til opstilling, og derved blev det. Der var i sidste ende kun én i bestyrelsen som stemte imod hans opstilling. Værre blev det dog, da generalforsamlingen skulle godkende opstillingerne – det gjorde den nemlig ikke. Anton Jensen led et sviende nederlag: han blev nr. 7 på den samlede kandidatliste, og det var vedtaget kun at opstille 5. Det var et af de sjældne tilfælde, hvor en generalforsamling gik imod bestyrelsens anbefalinger. Hændelsen kan tolkes som et eksempel på “menig” ulydighed, men det er værd at tage med, at Jensen ikke længere var bestyrelsens kandidat. Nok havde man godkendt hans opstilling eftersom han insisterede, men ingen talte for hans kandidatur på generalforsamlingen. Ved ikke at anbefale Jensen, havde bestyrelsen, med Urban Hansen i spidsen, sagt rigeligt.

Mere interessant end listens nr. 7, var dog dens nr. 1: Urban Hansen. Han modtog 170 stemmer over bestyrelsens egen førstekandidat, Edvin Dose, der fik 156.⁴ Delegeretmødet, hvor man stemte om den samlede opstillingsliste for København, forstod dog bedre end 9. kreds’ menige medlemmer at respektere de uskrevne regler, og her blev Dose placeret over Urban Hansen, som partihierarkiet tilsagde. Dose blev placeret som nr. 33, Urban som nr. 56 og dermed lige præcis ikke opstillet – det var dog stadig noget af et spring i forhold til pladsen som nr. 68 bare to år tidligere.

Urban Hansen blev således ikke valgt til Borgerrepræsentationen i 1943 – men skulle altså være blevet det, hvis det havde stået til 9. kreds’ medlemmer.

Både i 1941 og 1943 forholdt Urban Hansen sig selv passiv. Forløbene siger os to ting. 1) Urban Hansen var (stadig) populær blandt 9.

kreds' medlemmer, 2) Han var nok på vej fremad, men han var ikke dum. Ret beset kunne han, med hjemmel i generalforsamlingen, have krævet opstilling i 1941 og i 1943 som kredsens nr. 1. Det ville dog have været brud mod partietiketten, og de gængse karriereveje den dikterede. Bare fordi han var populær blandt medlemmerne, var der ingen grund til at gøre sig upopulær i toppen ved at kræve det, han endnu ikke blev anset for klar til.⁵ Rangfølge var nemlig noget man så med alvor på. Som historiker Claus Bjørn skriver i sin biografi om H.C. Hansen:

Det var noget man altid havde respekteret i den danske arbejderbevægelse. Det var en uafviselig del af selve loyaliteten mod bevægelsen, af betingelserne for at indtage en hvilken som helst tillidspost. Det var også en bydende nødvendighed for partiet, for arbejderbevægelsen, at der var enhed og enighed i den øverste ledelse om, hvem der skulle tage over – næste gang. For var der ikke enhed og enighed i Socialdemokratiets ledelse, ville der højst sandsynligt ikke blive nogen næste gang.⁶

Dette princip gjaldt ikke kun i den øverste ledelse, men, som Bjørn skriver, ved en hvilken som helst tillidspost. Og Urban Hansen vidste bedre end at udfordre spillereglerne. Tværtimod spillede han efter dem med stor dygtighed.

Kommunalvalget i 1943 blev i øvrigt ingen succes. Socialdemokratiet gik fra 37 til 32 pladser. Dog kom listens nr. 33, Edvin Dose, med nød og næppe ind, fordi H.P. Sørensen blev valgt som borgmester i 5. afdeling og dermed udgik af borgerrepræsentationen. 9. kreds var fortsat repræsenteret.

Borgerrepræsentant

Det første kommunalvalg efter krigen fandt sted den 12. marts 1946. 9. kreds var i mellemtiden blevet delt og i 9. kreds Syds bestyrelse var alle enige om, at det nu var kredsformand Urban Hansens tur til at være førstekandidat – og det var nemt og konfliktfrit, fordi Dose befandt sig i Nordkredsen.⁷ På den samlede liste for København endte Urban Hansen som nr. 26 ud af de 55 navne – og det var heldigt for ham: ved valget den 12. marts 1946, blev bare 27 socialdemokrater valgt ind – fem færre end i 1943, og kun lige nok til at fastholde det absolutte flertal.⁸ Vælgerne straffede besættelsestidens politik.

På rådhuset blev Urban Hansen en del af en socialdemokratisk gruppe der rummede bekendte fra 9. kreds, fællesledelsen, og AIC's bestyrelse (se artikel II), som f.eks. Edvin Dose, Nina Andersen, Villy Heising, Alfred Bjørklund, Per Hækkerup og Sigvald Hellberg, der blev formand for borgerrepræsentationen ved samme lejlighed.

Partidisciplinen på rådhuset var som Urban Hansen var vant til. Gruppen skulle fremstå samlet i salen, og alle beslutninger toges derfor på gruppemøderne forinden. Deltagelse i udvalg blev også aftalt på gruppemøderne, ligesom valg af embedsmænd og formand. Som regel blev anbefalingerne fra gruppens bestyrelse gennemført uden mukken fra de menige gruppemedlemmer. Der var påbud om absolut fremmøde i salen og til gruppemøder.⁹ Udvalgsdeltagelse var en anden pligt: Socialdemokratiet havde 41 udvalgspladser at besætte, og Urban Hansen startede i hospitalsudvalget og udvalget til kunstneriske formåls fremme.

“Jeg ved ikke hvor længe Urban har siddet stille, men jeg kan godt huske, hvor længe jeg selv sad stille.”¹⁰ Ordene er tidligere socialborgmester Pelle Jarmers, og illustrerer karrieregangen i rådhusgruppen, som i alle andre sammenhænge: man begyndte med at “sidde stille”, ikke gøre for meget væsen af sig, og arbejdede sig derfra gradvist op til mere indflydelsesrige poster.

Urban Hansen startede også sin deltagelse i såvel rådhusgruppen som borgerrepræsentationen forholdsvist stille. Når han havde ordet i salen var det i overensstemmelse med de ansvarsområder, han var blevet tildelt.

Hans første selvstændige sag var et velegnet “begynderprojekt”: den fremtidige brug af Kastрупfortet (der havde været inddraget af tyskerne under besættelsen) og Amager Strand. Som formand for 9. kreds havde han forsøgt at overtale kommunen til at overtage driften, når værne-magten rømmede stedet og etablere “Folkepark og Friluftssted” for Amagers befolkning – en sag, der også gav gode hans popularitet i kredsen.¹¹ Derfor var det naturligt, at han blev formand for det udvalg, der blev nedsat i efteråret 1946 til at arbejde med sagen.¹²

Det overordnede ansvar havde borgmesteren for 4. afdeling, Johannes Hansen, som var valgt ind for DKP, hvilket – man fristes til at sige naturligvis – gav anledning til konflikter, når Urban Hansen syntes, at borgmesteren ikke tog udvalget tilstrækkeligt med på råd, at istandsættelsen af fortet gik for langsomt og særligt, når budgettet blev overskredet.¹³ Da den ny friluftspark endelig stod klar til indvielse i maj 1950, ønskede Urban Hansen, at 9. kreds, som han mente havde æren for projektets gennemførelse, skulle stå for indvielsesarrangementet.

I 1950 var det endeligt lykkedes at få militæret fordrevet fra Kastrupfortet på Amager og borgmester Johs. Hansen fra magistratens 4. afdeling, kunne overdrage københavnerne og særlig amarkanerne det store parkteræn. Her taler Johs. Hansen under overvågning af overborgmester H.P. Sørensen til højre. Foto, Betting.

Det måtte han dog skyde en hvid pil efter; det blev Johannes Hansen, der bød velkommen – dog først efter, at overborgmester H.P. Sørensen havde talt.¹⁴

Ved udgangen af 1948, deltog Urban Hansen for første gang i borgerrepræsentationens store budgetdebat med et indlæg, der primært handlede om Kastrupfortet og aldersrenten, men også indeholdt ros til den socialdemokratiske regering og en røffel til kommunistisk “overbudspolitik”.¹⁵

Hans anden store sag i disse første år var aldersrenten. Den illustrerer på fornem vis, hvordan han begyndte at skabe rum og indflydelse til sig selv.

Aldersrenten

Urban Hansens engagement i aldersrentespørgsmålet indenfor den københavnske fællesledelse er behandlet i foregående artikel. Indenfor det københavnske partiapparat var det dog blevet “hans” sag, i en sådan

grad, at Social-Demokraten fremhævede hans arbejde på området, da den præsenterede “et af de nye Navne på Kandidatlisten”.¹⁶

Bestræbelserne var de samme: at få rentemodtagernes nettobeløb sat op via en nedsættelse af skatterne. I efteråret 1946 – altså efter hans valg – tog Urban Hansen atter sagen op i fællesledelsen, som besluttede at drøfte sagen med de relevante folk i folketinget og på rådhuset. Fællesudvalget rettede desuden henvendelse til Københavns Skatteråd (vi husker, at formanden var den ligeledes socialdemokratiske hospitalsborgmester Julius Hansen), som lovede fortsat at behandle aldersrentemodtagerne lempeligt.¹⁷

Rådhusgruppen besluttede at afvente rigsdagens stillingtagen, hvilket imidlertid blev for meget for den utålmodige Urban Hansen, der i august 1947 benyttede fællesledelsen til at rette endnu en henvendelse til partiet. Derudover tog han atter sagen op på rådhuset i oktober, til stor irritation for socialborgmester og partifælle Sigvard Munk, der sagde, at det måtte vente til foråret, hvor man kunne se om, der var penge til det. Overborgmester H.P. Sørensen glattede ud og oplyste, at han var i færd med bestræbelser for at få kommuneskatten sat ned.

Begivenhederne var dog på Urban Hansens side: blot godt 2 uger efter han var blevet affejet af Munk, den 28. oktober, genvandt Socialdemokratiet regeringsmagten og nedsatte et aldersrenteudvalg, hvis møder Urban Hansen deltog i.¹⁸ Allerede efter to uger ved roret kunne socialminister Johan Strøm fremsætte lovforslag, som resulterede i lov af 22. december, der bl.a. forhøjede satser og tillæg for rentemodtagerne, samtidig med at finansminister H.C. Hansen annoncerede en nedsættelse af skatten for dem.¹⁹

At regeringen så hurtigt efter tiltrædelsen gennemførte disse forbedringer kan næppe tilskrives Urban Hansen alene – af større vigtighed var formentlig, at kommunisterne hurtigt havde været ude med forslag om samme emne og dermed tvunget Socialdemokratiet i offensiven.

Forløbet kan dog sige os et par ting om, hvor han stod: når det kom til tungere politiske sager, måtte han nemlig stadig gå igennem fællesledelsen for at øve indflydelse, og da han drev spørgsmålet for hårdt på rådhuset, blev han sat på plads af en ældre partifælle.

Til gengæld havde han fingeren på pulsen, når det kom til socialdemokratisk politik, hvilket gjorde, at han med den ny regering, alligevel overhalede Munk indenom i aldersrentesagen. Han har med sikkerhed drøftet spørgsmålet jævnlige med H.C. Hansen, der var hans personlige ven. Ifølge Fællesledelsens årsberetning for 1949 var det netop drøftelser med H.C. Hansen (om end der ikke står hvis), som havde medført en

revidering af loven i december, efter hvilken udbetaling af det såkaldte rådighedsbeløb blev gjort skattefrit.²⁰ Der er måske tale om let overdri- velse af egen indsats, men det har næppe ligefrem skadet Urban Hansens sag at have en nær ven i finansministeren. Det blev tydeligt under en debat i rådhusgruppen i november 1949: Urban Hansen udtalte, at han ønskede at tage spørgsmålet om aldersrentemodtagernes skat op igen, og at det skete efter aftale med H.C. Hansen. Overborgmesteren gav grønt lys. Munk protesterede ikke.²¹ Venner på høje poster var ingen skade til, hvis man ville have gennemført sine mærkesager, og at Urban Hansen på dette tidspunkt ikke længere kunne lukkes ned af Munk, ses af en diskussion på et gruppemøde i starten af 1950 om ud- betaling af rådighedsbeløb, som Urban Hansen – mod Munks ønsker – ville have opgjort efter graduering. Ved denne lejlighed kritiserede Urban Hansen ligefrem Munk for, at sagen ikke var blevet taget op tidligere.²²

Førte hans indsats således til gnidninger med socialborgmesteren, var den dækket ind med “højere magter” og også med til at fastholde hans popularitet i baglandet: en af deltagerne på fællesledelsens delegeretmøde i april 1950 takkede ham særligt for hans “indsats for de gamle”.²³

Navneliste-sagen

Urban Hansen “indsats for de gamle” medførte et uheldigt efterspil, og hvis socialborgmester Munk havde haft lejlighed til at være irriteret på Urban Hansen, var det intet imod, hvad han fik i begyndelsen af 1950, da han kom i fedtefadet på grund af det.

Efter den socialdemokratiske regerings tiltag på området i slutningen af 1947, ønskede fællesledelsen at formidle de ny regler til kredsens aldersrentemodtagere sammen med en vejledning i at udfylde selvan- givelsen. Til formålet gik Lars M. Olsen og Urban Hansen til Munk, for at få adresserne på samtlige aldersrentemodtagere i Københavns Kommune, som 3. afdeling i sagens natur lå inde med. Beslutningen om at udsende vejledningen var godkendt af partirådet, altså partiets absolutte top, og Munk udleverede adresserne, tilsyneladende uden andre betænkninger end overarbejde: han betonede, at fællesledelsen selv måtte skrive kartoteket af og sende vejledningerne ud. Intet pro- blem: hver kreds stillede med en mand til arbejdet. Og nu man alligevel var i gang, besluttede fællesledelsen også, at Urban Hansen og Kaj Bundvad (hans kollega i AIC) skulle udarbejde en tryksag om Social-

demokratiets ældrepolitik, som aldersrentemodtagerne kunne få med i samme omgang. Operationen blev gennemført og anset for at være en succes.²⁴ Derfor blev den gentaget i januar 1950, hvor det dog kom Borgerrepræsentationens øvrige partier for øre – og de viste de sig at være mindre begejstrede. Torsdag den 9. februar 1950 stillede Det Konservative Folkepartis Alfred Wassard Jørgensen spørgsmål i salen om, hvorvidt listerne var udleveret med Munks tilladelse og tilføjede:

Mener borgmesteren, at dette er foreneligt med den tavshedspligt, som påhviler ham og hans embedsmænd om, hvad de i embedsmedfør erfarer om borgernes helbredstilstand, invaliditet og økonomiske forhold?²⁵

Wassard anførte, at udsendelsen havde vakt “betydeligt røre hos byens gamle”. Årsagen var, at fællesledelsen havde sendt en redegørelse for de seneste forbedringer af rentemodtagernes kår på en måde så “den nærmest tillagde Socialdemokratiet alene æren for det...”. Men ikke nok med det, de havde også vedlagt en indmeldelsesblanket til dem, der ikke var medlemmer af partiet og fulgt op med et besøg fra en agitator. Det havde været ubehageligt for nogle af de ældre, fortalte Wassard, og også i nogle tilfælde afsløret folk som rentemodtagere overfor naboerne, hvilket ikke alle var glade for.

Munk svarede at ja, han havde udleveret listerne og nej, han kunne ikke se, hvad problemet var: “...jeg mener, at det, der er sket, ikke har været uberettiget, men endog (...), at det har været en nyttig og gavnlig foranstaltning.” De ældre var jo blevet oplyst om vigtige ændringer i regler som mange af dem havde vanskeligt ved at forstå: “det var den bedste måde, hvorpå jeg kunne yde min bistand til, at en række medborgere fik nyttig orientering.” Munk forsikrede, at han ville have udleveret navnene til et hvilket som helst andet parti, hvilket medførte et sarkastisk tilråb fra salen: “Det er der ingen, der tvivler om!” Munk mente ikke at have overtrådt sin tavshedspligt, og der var jo ingen skam i at være rentemodtager, så hvorfor skulle nogen blive vred over, at naboerne vidste dette? I øvrigt var der slet ikke vedlagt nogen indmeldelsesblanket. Wassard var langt fra overbevist og sagde, at han nok kunne tænke sig at vide, hvad såvel socialministeren som domstolene mente om den sag. Munk replicerede, at det imødeså han “med sindsro.”²⁶

De konservative stillede, som lovet og sammen med Det Radikale Venstre og Dansk Samling, forslag om at Borgerrepræsentationens for-

mand (Hellberg) rettede henvendelse til socialministeren for at få afklaret om udleveringen af listerne var "tilstedelig og berettiget." DKP gik skridtet videre og stillede forslag om et regulært mistillidsvotum. De konservative var dog ikke interesseret i at vælte Munk – Wassard Jørgensen udtalte sågar, at om denne bare erkendte at have begået en fejl, var de villige til at lade sagen ligge. Men det gjorde Munk ikke. Hans sindsro kan der dog stilles spørgsmålstegn ved: Valdemar Petersen (R) konstaterede, at Munk virkede voldsomt irriteret over sagen.²⁷ Hvis dette var tilfældet, havde Munk et meget åbenlyst sted at rette denne irritation hen: Urban Hansen. Det hele var hans og Lars M. Olsens projekt, men Olsen sad ikke i Borgerrepræsentationen. Hvem, der havde ansvaret for sagen, fremgik med al ønskelig tydelighed af Borgerrepræsentationens videre behandling den 15. februar 1950. Til at føre ordet på partiets vegne valgtes ikke Munk, som det jo ellers drejede sig om, men Urban Hansen.²⁸ Nu måtte han forsvare, hvad der var foregået.

Det gjorde han efter samme linjer som Munk: der var ikke begået noget brud på tavshedspligten. Der var dog en lille misforståelse, anerkendte han. Han havde givet Munk oplysningen om, at der ikke havde været indmeldelsesblanketter med, og det var også rigtigt, at der fra Fællesledelsens side ikke var instrueret i at vedlægge indmeldelsesblanketter – det var der til gengæld en af kredsene, som havde gjort på eget initiativ og uden Fællesledelsens vidende.

Dog – når nu så stor en del af de øvrige partier ønskede sagen indbragt for socialministeren – ville Socialdemokratiet ikke stemme imod det konservative forslag, blot anmode om, at en udskrift af debatten i Borgerrepræsentationen blev vedlagt, så ministeren kunne få det fulde billede.²⁹

Wassard Jørgensen kaldte det "mærkværdigt" at Socialdemokratiet fastholdt Munks uskyld, idet det jo så ville betyde, at alle – inklusive kommunisterne, som Hermod Lannung (R) fremførte – kunne få navne og adresser udleveret til nærmest hvad som helst i oplysningens navn. Lannung (der var sagfører) supplerede med, at det i hans øjne ikke primært var et spørgsmål om juridiske teknikaliteter, men om at Munks handling rent principielt var "utilstedelig og uberettiget". Desuden, sagde han, handlede det jo ikke om ren og skær oplysning til nytte for de gamle: pjecen, som han i mellemtiden havde haft lejlighed til at studere, var "slet og ret" en agitationspjece for Socialdemokratiet, om end en "ikke videre begavet" af slagsen. Den bestod udelukkende af "skamros" til Socialdemokratiet og sluttede med – Lannung læste op – ordene:

Hvis de er enig med os i, at Socialdemokratiet nu som forhen af al magt går ind for rentemodtagernes interesser, bør også De blive medlem.

“Ærligt talt”, fortsatte Lannung, “det er jævnt dansk, det er meget forståeligt dansk...”. Naturligvis var det det, fristes man til at sige – Urban Hansen havde jo skrevet det.

Opfordringen til indmeldelse var ifølge Lannung det eneste, der stod klart i sagen, med den var det ligegyldigt om, der havde været en indmeldelsesblanket med eller ej. Meningen var den samme. I øvrigt ønskede Lannung at vide: hvis Munk virkelig havde været i god tro angående, at Fællesledelsen alene ville benytte adresserne til oplysning, så måtte det jo være vælgerforeningerne, som havde misbrugt hans tillid? Munks svar åbnede en sprække, der afslørede, at han formentlig var noget irriteret på Urban Hansen og Fællesledelsen. Han anførte, at han udelukkende havde udleveret adresserne til oplysning om udfyldelse af selvangivelser:

Jeg har intet ansvar for, at man måske afskriver disse lister og bruger dem til andet formål og havde ikke anelse om, at der kom noget ud i denne omgang [han havde oprindeligt udleveret listerne i starten af 1948, forf.], før jeg selv fik et eksemplar stukket ind ad døren

Lannung bed sig fast: så måtte de socialdemokratiske organisationer jo have misbrugt situationen og Munks tillid? Han fik dog ikke Munk til at indrømme noget yderligere i den retning, hvilket også ville stride imod partiets generelle linje i sagen: Urban Hansen fastholdt, at der var tale om ren folkeoplysning til gavn for byens ældre medborgere. Det handlede ikke om politik, men om hjælpsomhed:

Vi har vitterligt set det som en opgave at sørge for at give de pågældende en håndsækning (...)

Derfor synes jeg ikke, man skal lægge den kolossale vægt på sagen (... men tage den simpelt og roligt og erkende, at for os har det afgørende været at bistå disse medborgere ved deres selvangivelse. Det kan godt være at en og anden smiler og siger, at det passer ikke, men det er altså en kendsgerning.

Hvis vi skal lade tvivlen komme Urban Hansen til gode og antage, at han selv troede på sine ord, kan vi formentlig også konkludere, at han nok har været den eneste.

Lannung spurgte Munk, om han havde tænkt sig at få listerne ind-draget. Munk svarede, at det var umuligt – han havde ingen chance for at vide, hvor de var og i hvor mange afskrifter. Lannung var – eller optrådte – himmelfalden:

“listerne (...) er ligefrem næsten som flyveblade ude over byen. Borgmester Munk siger, at han ikke mener, han får dem tilbage igen. Jeg må mene, at borgmester Munk med den indflydelse han formentlig stadig har i Socialdemokratiet, og i det mindste med overborgmesterens hjælp skulle kunne få disse lister tilbage igen...”

Der var også ønsker om, at få Nina Andersen – der formelt stod som redaktør af Fællesledelsens aldersrenteblad – til at udtale sig, men dette blev fuldstændig ignoreret af den socialdemokratiske gruppe.

Kommunisterne drev spørgsmålet hårdest, dog uden at få noget ud af det. Selv i principielle sager som disse, var de øvrige partier enige om at udelukke dem fra indflydelse. Deres forslag om mistillidsvotum blev forkastet, mens det konservative forslag vedtoges enstemmigt.³⁰

Sigvald Hellberg blev således pålagt, på Borgerrepræsentationens vegne at rette henvendelse til sin partifælle, socialminister Johan Strøm om sagen. Dennes svar forelå i Borgerrepræsentationen den 3. april og erklærede, at der ikke juridisk var sket et brud på tavshedspligten. Til gengæld henvistes til et ministerielt cirkulære af 1949 med konklusionen, at

...fortegnelser over en kommunes rentemodtagere fremtidig ikke udleveres, undtagen hvor dette måtte være nødvendigt til brug for offentlige myndigheder.

Oversat: I har ikke gjort noget rigtig galt – bare lad være med at gøre det igen.

Wassard Jørgensen bemærkede at socialministeren

...må høre til disse vennesele, venlige, pæne mennesker, som altid, og især når en af familien er kommet lidt galt af sted, søger at finde undskyldende momenter frem, søger at kaste et formildende skær over den formaningsstale han må holde.

Wassard Jørgensen holdt fast i, at ministeren trods alt havde indskærpet at “den går ikke mere”. Til gengæld bemærkede han også, at ministeren

havde undladt at svare på om Munks handlinger var berettigede eller tilstedelige. Lannung mente, at der måtte være faldet en passus ud, måske "skrivvedamen har ladet det glide ud" af ministerens skrivelse, eftersom dette ikke var adresseret. Han mente dog, at svaret lå i henstillingen om ikke at gøre det igen.

Munk fastholdt sin uskyld med henvisning til, at han havde udleveret listerne i 1948, altså før det ministerielle cirkulære af 1949, som ministeren henviste til. Desuden var han blevet meddelt, at listerne var leveret tilbage. Dette støttede Urban Hansen – med det forbehold at man ikke kunne tjekke det, men måtte tage vælgerforeningernes ord for det, og forsikrede, at det ikke ville ske igen.

Israel Grünbaum fra DKP genfremsatte forslaget om et mistillidsvotum, men efter et forslag til vedtagelse fremsat af Urban Hansen om, at man ikke længere udleverede sådanne lister, trak han det tilbage. Urban Hansens forslag vedtoges uden afstemning.³¹

Wassard Jørgensen var inde på noget, når han omtalte socialministerens påtale som en mild røffel til et familiemedlem, der var kommet galt af sted. At borgerrepræsentationens formand, en socialdemokrat, rettede henvisning til socialministeren, en socialdemokrat, om handlinger begået af socialborgmesteren, en socialdemokrat, var der ikke i sig selv noget odiøst i: det skyldtes Socialdemokratiets position som landets, og i særdeleshed Københavns ubestridt største parti. Men det betød også, at det blev til en sag mellem partifæller.

Når sagen er behandlet så forholdsvis detaljeret som tilfældet er her, skyldes det ikke blot, at den har en vis underholdningsværdi og afslører, at Munk havde mere end en grund til at være irriteret på Urban Hansen, men også at den bidrager til et indblik i Socialdemokratiets anatomi og selvforståelse.

Den socialdemokratiske stat

Den bevægelse, som Urban Hansen havde virket i 1920'erne og de tidlige 1930'ere, havde stadig haft et vist klassepræg, men samtidig havde socialdemokratisk politik netop disse år i stigende grad været karakteriseret af afradikalisering, hvor klassekamp veg pladsen for regeringsansvar og et stigende nationalt fokus.

I takt med afradikalisering og mere eller mindre permanent regeringsmagt blev det almindeligt blandt socialdemokratiske ledere, at tale om partiets politik som den ansvarlige. I deres optik lå ansvaret to steder: for det første havde man et ansvar for sine vælgere: de skulle

have ordentlige sociale forhold, bistand i tilfælde af sygdom, arbejdsløshed mv. For det andet anså Stauning, at en sund produktion og vel fungerende erhvervsliv var i arbejdernes interesse – det var jo der, de tjente til føden. Partiet havde altså en interesse i at holde alle samfundets hjul kørende. Således blev Socialdemokratiets ansvar i deres egen selvforståelse ikke blot klassemæssigt, men nationalt og i takt med, at man også udbredte sin vælgerstrategi ud over byproletariatet, begyndte man at tænke på partiets interesser som værende identiske med nationens. I Sverige fik dette udtryk i *Folkhem*-begrebet og i Danmark i arbejdsprogrammet og propagandakampagnen Danmark for Folket. Budskabet var klart: Socialdemokratiet var ikke kun arbejdernes parti, men hele nationens. Denne selvforståelse blev styrket af, at Socialdemokratiet i denne periode fik etableret sig som statsbærende parti – det satte sig på regeringsmagten fra 1929 indtil en samlingsregering trådte til ved Danmarks besættelse i 1940 – dog stadig ledet af en socialdemokratisk statsminister.³² Og der var opbakning: Socialdemokratiet opnåede ved valget i 1935 46,1% af stemmerne. Det var et tillidsvotum fra en hidtil uset bred del af befolkningen, og mange socialdemokrater var af den opfattelse, at det bare var et spørgsmål om tid før partiet nåede det absolutte flertal.

Socialdemokratiets dominans, parret med selvbilledet af i særlig grad at være bærer af statslige interesser, dannede vejen for det, som den svenske sociolog Bo Rothstein har kaldt *den socialdemokratiske stat*, der dog først slog rigtigt igennem efter krigen: opbygningen af institutioner og forvaltningsgange i eget billede, der medførte en yderligere sammenblanding af parti- og statsinteresser som for eksempel.³³ Eksempler er oprettelsen af en institution som socialforskningsinstituttet og den indflydelse analyser fra Arbejderbevægelsens Erhvervsråd og en skikkelse som dets leder, Jørgen Paldam (den første til at bringe ordet "velfærd" på banen for alvor), fik på regeringsførelsen. For socialdemokraterne selv var dette ikke noget problem. Tidligere havde embedsværket jo været borgerligt domineret; var det måske bedre?³⁴ Fænomenet var formentlig langt mere udbredt i Københavns Kommune hvor den socialdemokratiske dominans var endnu mere udpræget end i stat og regering.

Sagen om adresselisterne er et perfekt eksempel på dette fænomen. Og det, at ingen på forhånd forudså, at det kunne give problemer, vidner om, hvor selvfølgelig det var i deres egen optik.

Et andet eksempel er historien om DKP's studiekredse. Det har ikke været muligt at finde ud af, hvem der tog initiativet, men i slut-

ningen af 1948 fik AIC (Urban Hansen) oplyst, at det københavnske skolevæsens lokaler, blev brugt af DKP til studiekredse og kurser 23 ½ timer om ugen. Oplysningerne kom fra Børge H. Jensen, der var sekretær i AOF København. Urban Hansen sendte nu listen videre til Otto V. Jensen og spurgte, om denne kunne give detaljer om disse kurser. Otto V. Jensen havde været socialdemokratisk medlem af Borgerrepræsentationen, indtil han samme år var blevet viceskoledirektør for Københavns skolevæsen, et hverv han var blevet indstillet til af den socialdemokratiske gruppe på rådhuset. Han forsynede Urban Hansen med de ønskede oplysninger: emner for kurserne, deltagerantal, hvilke DKP-afdelinger der afholdt kurserne, samt undervisernes navne.³⁵ Disse oplysninger kunne Urban Hansen bruge i arbejdet for AIC.

Her ses (endnu) et eksempel på, at en socialdemokratisk embedsmand hjalp en partifælle med oplysninger til brug for det rent partipolitiske arbejde. Men pointen er, at de færreste lavede den skelnen. Når socialdemokrater mente at opfylde et samfundsgavnligt formål – og det mente de at gøre det meste af tiden, hvad end det gjaldt kommunistbekæmpelse eller oplysning til aldersrentemodtagere – skete ikke blot en sammenblanding af funktioner, men også af sager.

Det at have partifæller så mange steder muliggjorde arbejdsgange, som passede til Urbans temperament og uformelle stil: uden for meget besvær kunne han få tingene gjort på en smidig måde. Men man må ikke tage fejl: det var ikke noget, han indførte. Han fandt sig blot til rette i det og forstod, måske bedre end mange andre, at udnytte det.

Historien om navnelisterne fik et lille efterspil i fællesledelsen, hvor Urban stædigt holdt på, at der ikke var gjort noget galt. Ved 1. distriktsorganisations delegeretmøde i april 1950 udtalte han, at man måtte beklage de angreb, Munk havde været udsat for, "idet de oplysninger, der var indeholdt i den udsendte tryksag (...) var fuldt ud korrekte."³⁶ I årsberetningen blev sagen fremstillet som ren valgkamp fra de øvrige partiers side, og han gentog argumentet at

man ikke kunne rokke ved bladets faktiske indhold og ej heller ved den kendsgerning, at de borgerlige partier havde undladt at stemme for de sidste 50 mill. kr.s forbedringer.³⁷

At sagen også handlede om det rent principielle i at udlevere navne fra en offentlig myndighed til en privat partiorganisation, faldt på klippegrund. Socialdemokratiet tjente folks bedste interesser, og det var et ubestrideligt faktum. Forfatteren er ikke i tvivl om, at det reelt var

sådan folk, som Urban Hansen så på det. Men deres egen overbevisning gør det ikke nødvendigvis rigtigt.

Valg

Kommunevalget i 1950 gav blot Socialdemokratiet et enkelt mandat mere end i 1946, men var tæt ved at være en personlig jordskredssejr for Urban Hansen. Fra at have været nr. 27 på den københavnske opstillingsliste i 1946, var han nu nr. 1. At han var kommet fra det københavnske opstillingsmøde med flest stemmer, vidner om hans popularitet ikke blot i 9. kreds, men i partiets københavnske bagland. Til sammenligning var Nina Andersen og Per Hækkerup hhv. nr. 2 og 3. Edvin Dose, som Urban ellers ofte havde ligget hoved om hoved med, var nr. 8.³⁸

I kraft af at være førstekandidat for Borgerrepræsentationens største parti, blev Urban Hansen den, der fik flest stemmer i hele kommunalvalget. Det betød, at han fik ansvaret for at lede det første møde i arbejdsåret, og forestå valget af formand (et gnidningsfrit genvalg af Hellberg) og besættelsen af udvalgsposter (aftalt i forvejen).³⁹ Det var udelukkende af ceremoniel karakter, men understregede med al tydelighed, at de dage hvor Urban Hansen måtte sidde stille på rådhuset var ovre.

Han blev valgt til gruppebestyrelsen som det eneste ny medlem (øvrige medlemmer var Nina Andersen, overborgmester H.P. Sørensen,

Nina Andersen fejrede 50 års fødselsdag i 1950 med familie og prominente socialdemokrater. Nina Andersen sidder midt for ved hovedbordet med H.P. Sørensen som bordherre, og Urban Hansen sidder for bordenden ved det midterste bord.

Alfred Bjørklund, Hellberg og gruppeformand Ingvar Dahl) og desuden valgt som viceordfører i salen, i fald Dahl var fraværende.⁴⁰ Det betød altså også, at han var blevet den næste i rækken til ordførerskabet.

Hans position blev ligeledes mærkbar i besættelsen af udvalgsposter. Urban Hansen fik nu poster i nogle af de politisk tungeste og allermest indflydelsesrige udvalg, herunder først og fremmest budgetudvalget, skatteudvalget og formandsposten i hospitalsudvalget.⁴¹

Det betød også, at han nu var i en position, hvor han vovede at sige ikke blot Munk, men også overborgmesteren midt imod, undertiden med det resultat at han fik tingene, som han ville have dem. Det skete f.eks. under en diskussion om Kastrupfortet, hvor han, med Doses opbakning, sikrede dets fortsatte restaurering og udbygning, selvom både H.P. Sørensen og Hellberg havde talt for at stoppe det.⁴² Det skete igen, da han som formand for hospitalsudvalget, stik imod overborgmesterens anbefalinger, var med til at sikre kommunens overtagelse af kuranstalten "Montebello" og dens indretning til nervesanatorium.⁴³

Han bevarede sit momentum og sin popularitet. Ved opstillingen af kandidater til kommunalvalget i 1954 blev han listens nr. 2 – nr. 1 var Alfred Bjørklund, og kun en enkelt stemme skilte dem ad. Som led i Socialdemokratiets bestræbelser på at fremme kvindelige kandidater, blev delegeretmødets højst placerede kvinde – Astrid Skjoldbo – indplaceret som nr. 2 på den færdige valgliste, og Urban Hansen således som nr. 3.⁴⁴ Det var måske ikke førsteplaceringen fra 1950, men det var heller ikke ligefrem et fald fra tinderne. Urban Hansen var stadig blandt partiets populæreste borgerrepræsentanter.

Det blev understreget ved de interne røkeringer i rådhusgruppen i anledning af valget. Borgmester i 5. afdeling, Arne Sundbo gik af, og i hans sted indstilledes gruppeformand, Ingvar Dahl. Gruppen fulgte de uskrevede regler og valgte Dahls hidtidige afløser Urban Hansen som ny formand og ordfører.⁴⁵ Dermed havde han nået så højt, som man kunne i den socialdemokratiske borgerrepræsentantgruppe, måske på nær Hellberg, der var formand for hele Borgerrepræsentationen. Det fulgtes med et ordførerskab i budgetudvalget, hvor Hellberg var formand.

Det vil blive for langvarigt – og er også unødvendigt for besvarelsen af denne undersøgelses spørgsmål – at gennemgå alle de sager som Urban Hansen efterhånden blev involveret i og fik indflydelse på. Hans primære arbejdsområde fra begyndelsen til midten af 1950'erne var Hospitalsudvalget og udbygningen af det københavnske hospitalsvæsen. Det er ikke, fordi han ikke også tog ordet i andre sammenhænge, men

dette emne har klart overvægten. Som gruppeformand blev det også kutyme at han internt i rådhusgruppen havde ordet i stort set alle diskussioner og emner.

Tillige blev han en mere og mere markant stemme i budgetdebatterne efter hans ordførerskab i budgetudvalget. Herefter tilfaldt det ham at fremlægge det mest indflydelsesrige emne, budgetforslaget, og repræsentere Socialdemokratiet i årets absolut vigtigste og længste debat i Borgerrepræsentationen: budgetdebatten.

Folketingsmand

Med Urban Hansens stigende indflydelse i både organisation og bystyre, havde han nået det stade af en typisk socialdemokratisk politisk karriere, hvor det begyndte at blive aktuelt med en plads i Folketinget. Han blev kortvarigt valgt til Landstinget for 9. kreds. i marts 1953, men nåede kun at sidde der nogle få måneder, inden Landstinget, som forventet og planlagt, blev nedlagt med Junigrundloven af 1953. Og selvom landstingspladsen således ikke havde haft noget reelt indhold, havde den symboliseret, at det nu var Urban Hansens tur til at blive indlemmet i landets styre.

Med den ny Grundlov blev 9. kreds delt i to: 9. og 18. kreds – og det var oprindeligt meningen, at Urban Hansen skulle opstilles i “sin egen” 18. kreds.⁴⁶ Planerne blev dog lavet om så Orla Pedersen blev stillet op. Det mest sandsynlige scenarie er, at Pedersen “fik” 9. kreds, fordi den var sikker, og at Urban Hansen af partiledelsen blev bedt om at stille op i en anden kreds, der manglede en kvalificeret kandidat. Denne anden kreds var også resultatet af en deling. Køgekredsen var blevet delt, således at der nu var en Køge- og en Hvidovre-kreds, og den “gamle” folketingsmand for Køge rykkede med til Hvidovre (hvor han i øvrigt endte med at måtte se sig slået af en anden førstegangsopstillet, Erhard Jakobsen).

At Urban Hansen var udpeget til Køge af højere lag i partiet blev tydeligt på opstillingsmødet, hvor en samlet kredsbestyrelse samt Køges borgmester anbefalede Urban Hansen, hvorimod nogle af de menige medlemmer foretrak kredsens egen formand Emil Francke. Bestyrelsen slog på Urban Hansens faglige dygtighed og organisatoriske erfaring, at han var skolet i ungdomsbevægelsen og kendte den til bunds. Selvfølgelig, der gik ind for Francke, erkendte, at Urban Hansen måske nok var dygtigere, men mente at det kunne kredsformanden også blive med erfaringen.

Det endte dog, som det plejede – partiledelsens og bestyrelsens kandidat løb af med sejren, og det betød en plads i Folketinget til Urban Hansen.⁴⁷

Blandt kredsens medlemmer blev Urban Hansen primært kendt for de ting, der nu engang var hans særkende: hans organisatoriske talent, engagement og ikke mindst tempo. Ved hans afgang fra Folketinget og dermed kredsen i 1956 udtalte formanden for Køges socialdemokratiske forening at “magen til folketingsmand har Køge-kredsen aldrig haft” og den lokale avis kaldte hans arbejde for kredsen “uden side-stykke”. Naturligvis ville socialdemokratisk presse rose ham. Men igen er det værd at lægge mærke til, hvad man valgte at rose ham for. For det var ikke hans repræsentation på Christiansborg, som primært blev fremhævet – det blev den også – men særligt, igen, hans uformelle og usnobbete stil og evne til at få tingene til at ske:

Naar noget gik skævt, var han straks paa pletten, og skulle et eller andet arrangeres, møder, fester eller andet, var det blot en telefonopringning, og Urban Hansen sørgede for, at duplikeret agitationsmateriale blev sendt ud i rigelige mængder – uden at det kostede foreningen en rød øre.

Var en bestemt foredragsholder lidt vanskelig at faa fat i, saa ringede eller skrev vi blot til Urban Hansen, og i de fleste tilfælde klarede han paragrafferne.

Ølsemagle socialdemokratiske forenings 40 års jubilæum (hvor også H.C. Hansen var til stede) tjente som kredsens afskedsfest for Urban Hansen, og det i en sådan grad at festens oprindelige formål næsten “fordunkledes totalt af de takketalere, der strømmede op mod Urban Hansen og hans kone.”

Til trods for kun 3 aars “regeringstid” i Køge-kredsen har Urban Hansen gennem sin personlige indsats og sit aldrig svigtende dynamiske initiativ formaaet at skabe om sig en respekt, agtelse og popularitet, som simpelthen er enestående. Overalt kom han – indbudt eller uindbudt – og gav sin haandsrækning med i det lokale arbejde som en god kammerat.⁴⁸

Urban Hansen havde endnu engang taget folk med storm med sin nede-på-jorden tilgang og flittighed. Derimod var hans tid på Christiansborg ikke præget af store armbevægelser.

Dog er der at sige, at han kom ind i en folketingsgruppe, der rummede mange kendte ansigter, både fra organisationslivet og rådhuset, eksempelvis Poul Hansen, Lars M. Olsen, Johs. Kjærbøl, Edel Saunte, Per Hækkerup, Nina Andersen, m.fl. Der var dog også sværvægtene og ministre, han ikke før havde arbejdet sammen med, og igen viste han sin evne til at følge partietiketten og – disciplinen og starte stille. Også her startede han i et par mindre udvalg, og arbejdede sig op til mere ansvar og, med det, åbenmundethed. Han havde primært med sager at gøre, der overlappede det kommunale område; f.eks. hovedstadsudligning, kommunale skatter, mm.⁴⁹ Hans formentlig største bedrift var deltagelse i det udvalg som forberedte betænkning og lovforslag om folkepensionens indførelse; en deltagelse der var naturlig, set i lyset af hans arbejde med aldersrenten. Udvalget, der havde Edel Saunte som formand barslede med betænkning og lovforslag 14. juni 1956 og hele pakken blev vedtaget den 21. juni.⁵⁰ Et resultat der ofte omtales som startskuddet til det universelle velfærdssamfund. På den vis udgjorde lovens indførelse en nydelig overgang til stillingen som socialborgmester.

Overgangen til at sidde i både Folketing og Borgerrepræsentation markerede et klart skift fra en hovedvægt på det organisatoriske til det politiske i Urban Hansens arbejde. Med valget til Folketinget sagde han farvel til den post, der havde startet det hele; sit kredsformandsskab. I hans sted kom Frank Christiansen, der også blev ansat til at aflaste ham i AIC. Med kredsformandsskabet røg også pladsen i Fællesledelsen og de repræsentantskaber, det havde givet ham, samt posten i hovedbestyrelsen (som han dog vendte tilbage til få år senere).

1956

Den 14. marts 1956, meddelte Urban Hansen den socialdemokratiske gruppebestyrelse på rådhuset, at overborgmester H.P. Sørensen agtede at gå af pr. 1. juni.⁵¹ Officielt var grunden, at H.P. Sørensen fyldte 70 og dermed faldt for partiets aldersgrænse. Det var dog ikke hele grunden, for partilovene tillod, at man blev siddende en valgperiode ud, selvom man var over 70, så længe man ikke havde været 70 ved valget.

Snarere var årsagen at H.P. Sørensen havde ønsket af gå af allerede i 1954, hvad der dog havde mødt megen modstand i gruppe og bestyrelse.⁵² Umiddelbart virkede H.P. Sørensen ikke hverken til at hugge eller stikke i, men han lod sig alligevel overtale til at blive de to år, indtil han blev 70. Gruppeprotokollen melder ikke noget om hvorfor,

andet end en bemærkning fra H.P. Sørensen om, at det var det rigtigste “under de foreliggende omstændigheder.” Ifølge Leif Thorsen som har skrevet H.P. Sørensens biografi, skulle det angiveligt have været, fordi gruppen ikke kunne blive enig om en afløser – men faktisk anfører Thorsen selv, at det lyder mærkeligt, fordi Sigvard Munk havde været den oplagte efterfølger til H.P. Sørensen fire år før og stadig var det to år senere.⁵³

En anden forklaring kan være, at borgmestre, der gik af i “utide”, kunne have et strategisk aspekt. Det var nemlig sådan, at man ikke på forhånd måtte udpege, og dermed føre valgkamp på en bestemt borgmestercandidat, med mindre det drejede sig om en, der allerede sad i stolen. I så fald kunne man sige på forhånd, at man agtede at fortsætte med den siddende borgmester, hvis man genvandt pladsen. Da Urban Hansen selv gik af i “utide” (altså to år før valget) i 1976, var en del af argumentationen netop at give plads til Egon Weidekamp, som vælgerne således kunne lære at kende i de to år før kommunalvalget. Så kunne man føre valgkamp på at han skulle fortsætte som overborgmester, hvis (når) Socialdemokratiet vandt overborgmesterpladsen.⁵⁴

I forfatterens øjne virker sådanne strategiske overvejelser mere sandsynlige, end at gruppen ikke kunne blive enige om, at Munk skulle afløse H.P. Sørensen, hvad man ellers både før og siden ikke havde haft noget problem med. Blot et enkelt forholdsvist nyt medlem kendte ikke til denne strategi: Carl Petersen, som var blevet valgt ind i 1950 udtalte i 1954, at man rent principielt burde have overborgmesteren siddende i en hel magistratsperiode, og han foreslog derfor, at man fandt en ny kandidat nu, og ikke om to år, midt i perioden. Responserne siger det meste:

Da han ikke fik tilslutning fra nogen side, ønskede han ikke at opretholde sit forslag, og derefter valgtes H.P. Sørensen til overborgmester.⁵⁵

Nye folk skulle være påpasselige med at finde på at foreslå ting på egen hånd. Så meget lærte Carl Petersen formentlig den dag.

Hvorom alting er: i 1956 havde H.P. Sørensen “fået lov” at gå af, og borgmesterekabalen kunne begynde. Reglen (uskreven, naturligvis) var, at når en borgmester gik af, var gruppens ordfører den næste i rækken til en borgmesterpost.⁵⁶ Urban Hansen havde arbejdet sig op, som man skulle, siddet stille på de rigtige tidspunkter, talt når han skulle og sagt, det han skulle. Det var hans tur nu.

En stor dag for ældresagen og de københavnske socialdemokrater: Indvielse af KABs ældreboliger ved Valbyholm i 1952. Fra venstre: Sigvard Munk (overborgmester 1956-1962), H.P. Sørensen (overborgmester 1946-1956), Viggo Christensen (overborgmester 1938-1946) samt Simon Kar-mark Rønsted, landsretssagfører og socialdemokratisk medlem af Borgerrepræsentationen 1933-42.

Eller, det skulle man mene. Men da borgmesterkabalens blev drøftet på et møde i gruppebestyrelsen den 16. april, blev det klart, at det måske ikke var helt så ligetil, i hvert fald hvis det stod til den afgående H.P. Sørensen. Der var, ifølge Urban Hansen, to åbenlyse kandidater til overborgmesterstolen: socialborgmester Sigvard Munk og hospitalsborgmester Julius Hansen. Man kan tilføje, at Munk var den mest indlysende, fordi han havde været på andenpladsen dengang H.P. Sørensen blev valgt. Urban Hansen argumenterede for Julius Hansen, og det kan der nok være en grund til: Urban Hansen var formand for hospitalsudvalget og havde lagt langt størstedelen af sit arbejde i Borgerrepræsentationen på dette område. Mange år senere udtalte han, at han egentlig havde haft et godt øje til hospitalsborgmesterposten, da han blev socialborgmester.

H.P. Sørensen gik ind for Munk som overborgmester, men åbnede

også listen ved at sige at såvel Ib Kolbjørn (borgerrepræsentant siden 1933, rådmand i 1. afd. siden 1938) og Edel Saunte (borgerrepræsentant siden 1937, rådmand i 3. afd. siden 1946) måtte komme i betragtning. Hans foretrukne konstellation var Munk som overborgmester, Saunte som socialborgmester og Urban Hansen som rådmand i 3. afd. – en afvisning af selvfølgheden hvormed Urban Hansen skulle have den ledige borgmesterpost.⁵⁷ Urban Hansens tiltagende selvsikkerhed og åbenmundethed havde alligevel ikke sikret ham popularitet hos alle.

Rådmandsembedet er i dag afskaffet i Københavns Kommune, men rådmanden var formelt leder af en magistratsafdeling og reelt en slags viceborgmester i den afdeling – det var f.eks. rådmanden, der var konstitueret borgmester, hvis borgmesteren var udenlands. Hvor stort rådmandens ansvar var, og hvilke opgaver han eller hun havde, kunne i høj grad afhænge af den enkelte borgmester (og formentlig også rådmand). Tidligere socialborgmester Pelle Jarmer har givet eksempler i hver sin ende af skalaen: Julius Hansen, hospitalsborgmesteren havde forskellige kommunistiske rådmænd, som ikke fik et ben til jorden. Hansen overlod dem ingen opgaver, som ikke i forvejen var afgjort. Til gengæld havde Kai Brank (K), rådmand i 3. afdeling i 1970-78 ofte reel borgmesterkompetence, fordi socialborgmesteren, Børge H. Jensen grundet et stadig stigende alkoholmisbrug ikke magtede at passe borgmestergerningen.⁵⁸

En rådmand kunne altså have mere eller mindre indflydelse, men nogen borgmesterpost var det jo ikke. Og det var Urban Hansen bevidst om: han sagde ligeud, at så ville han hellere blive som gruppeformand. Sigvald Hellberg var enig: han mente, at det var "urimeligt" at gøre Urban Hansen til rådmand – det var en alt for tilbagetrukket stilling. Han mente desuden, at der måtte yngre kræfter til, fordi de fleste af borgmestrene efterhånden var i 60'erne. Og med yngre mente han Urban Hansen.⁵⁹ Faktisk mente Hellberg, at Urban Hansen burde komme i betragtning som overborgmester.

I alt var der foreslået 9 overborgmesterkandidater af gruppen og ved afstemningen blev Sigvard Munk nummer 1 med 24 stemmer. Og Sigvald Hellberg var ikke den eneste, der ønskede ungdom i overborgmesterstolen: nummer 2 – med 11 stemmer – var Urban Hansen. Saunte og Julius Hansen delte 3. pladsen med 9 stemmer hver. Men konkurrencen fra Saunte løste sig selv: adspurgt af H.P. Sørensen meddelte hun, at hun hverken var interesseret i over- eller socialborgmesterposten – ifølge dagbladet Politiken skyldtes det, at hun i så fald ville være nødt til at opgive såvel folketingsæde som sagførergerning.

For dette rettede Urban Hansens hende en særlig tak på det følgende gruppemøde, fordi hun som han sagde “med rette kunne være udset til borgmester.”⁶⁰

Hellberg holdt fast i, at han af rent principielle grund mente, at Urban Hansen burde være overborgmester, men i lyset af stemmeoptællingen blev det i stedet ham, som fremsatte det åbenlyse forslag: Munk som overborgmester og Urban Hansen på den ledige borgmesterpost i 3. afdeling. En enig bestyrelse tiltrådte, og gruppen støttede (naturligvis) op om bestyrelsens indstilling.⁶¹

Med borgmesterstillingen sagde Urban Hansen farvel til arbejdet i AIC – hans sidste store opgave var at forsøge at få samling på tropperne efter forårsstrejkerne i 1956 – og dermed også den sidste af de organisatoriske poster, som havde båret ham frem i bevægelsen.

Den 31. maj 1956 kunne Sigvald Hellberg i salen meddele, at det var skiftedag. Han takkede de afgående borgmestre og bød velkommen til nye. Urban Hansen takkede Borgerrepræsentationen med ordene:

Jeg kan sige, at de 10 år, jeg har haft lejlighed til at være med i denne forsamling, har været en livets skole og har været det på en sådan måde, at jeg håber, at det, jeg har fået med herfra ikke blot af viden, men også af kammeratskab og fornemmelse af samhørighed uanset politisk adskillelse, må fortsætte i det videre arbejde. Tak!⁶²

Rejsen gennem partihierarkiet var (næsten) færdig. En ny æra kunne begynde.

Konklusion

I de to første artikler blev det konkluderet, at Urban Hansen nåede til tops i den socialdemokratiske partiorganisation ved hjælp af flid, loyalitet og disciplin, samt popularitet blandt både kredsmedlemmer og øvrige, ikke mindst højt opsatte, partimedlemmer. Vi så at særligt hans organisatoriske tæft og dygtighed, gjorde ham populær hos partiledelsen og udvidede hans netværk ganske betydeligt. Og vi så, hvordan hans stilling i partiapparatet efterhånden blev en sådan, at han kunne tillade sig at være uenig med andre af partiets spidser. Han blev partiets næstmest magtfulde mand i københavnsorganisationen og dets ubestridte kommunistjæger i AIC.

Når en mand (og i betydeligt sjældnere tilfælde en kvinde) nåede den position i partiet og bevægelsen, som Urban Hansen gjorde, var

det kun naturligt, at en politisk karriere også blev søsat. En plads i Borgerrepræsentationen var et almindeligt sted at starte (de fleste af hans kolleger fra Fællesledelsen var også en tur forbi), og det var kun forventeligt, at også Urban Hansen startede her. Hvad der måske var mindre forventeligt var, at han også her blev umådeligt populær meget hurtigt. 9. kreds' medlemmer havde åbenbart ikke taget fejl, for nu blev de bekræftet af socialdemokrater over hele byen: Urban Hansens joviale tilgængelighed og uformelle stil sikrede, at han hurtigt klatrede op i rådhusgruppens hierarki, som han havde gjort det i 9. kreds.

Med denne succes var det mindst lige så naturligt for ledelsen at "lancere" ham i Folketinget også. Og Urban havde pænt siddet stille og ventet på sin tur; han havde overhørt opfordringerne til at stille op i 1945, vel vidende at det kunne have været politisk selvmord. Han fulgte partiets karriereveje og uskrevne regler for arvefølge, og ledelsen kvitterede med at finde ham en passende kreds. Maskineriet fungerede.

Socialdemokratiets indflydelse strakte sig fra det politiske til embedsværket, og selvom Danmark i 1950-53 var ledet af en borgerlig regering, ændrede det ikke på partiets totale dominans i Københavns Kommune, og at man siden 1930'erne havde formået at få en stadig stigende indflydelse på både statslig og især kommunal administration. Det bekræftede sagen om navnelisterne, hvor Urban Hansen stædigt vedholdt ikke at kunne se problemet – og det kunne han formentlig heller ikke. Det er en understregning af i hvor høj grad Socialdemokratiet følte sig som det naturligt statsbærende parti, hvis interesser var almengyldige. Det var kendetegnet på den socialdemokratiske stat, og det giver bestemt – måske endda i højere grad – at tale om København (og andre) som *den socialdemokratiske kommune*. Ikke blot kommunesocialisme som man har kaldt landets røde kommuner og deres sociale tiltag forud for velfærdsstatens indførelse, men en kommune hvor dominansen var så stor, at det var svært at regne ud hvor partipolitikken stoppede og bureaukratiet begyndte.

1956 blev på mange måder et skæbneår, for arbejderbevægelsen generelt og for Urban Hansen selv: ved storstrejkerne i foråret så man de første revner i det ellers så solide ægteskab mellem parti og fagbevægelse – revner, som gjorde at AIC til at begynde med havde været handlingslammet. I efteråret så man kommunisterne vende den succes, de havde fået på strejkerne til afgrundsdyb nedtur, da de støttede den sovjetiske invasion i Ungarn. AIC var tilbage i storform, og der er god grund til at antage, at Urban Hansen var lidt ked af ikke at kunne være med til

de kampagner, man førte i den anledning. Men også for ham var det et betydningsfuldt år: han lagde både landspolitik og organisationsliv på hylden for helt at hellige sig kommunalpolitikken som socialborgmester. Men inden da nåede han at være med til at søsætte folkepensionen, som afslutning på sin folketingsgerning. Han havde ikke gjort meget væsen af sig på tinge – her var han endnu grøn – men afslutningen af arbejdet med pensionsreformen var en tilfredsstillende afslutning på den landspolitiske karriere.

I et senere interview udtalte Urban Hansen, at han aldrig fortrød, at han havde forladt landspolitikken til fordel for bystyret. Det er der formentlig flere grunde til. Han kunne lide den nære kontakt med folk; han kunne lide at tage rundt på byens arbejdspladser for AIC og have føling med, hvad der rørte sig.

Og måske har han også set, at der i Folketinget var så mange flere profiler, som stod før ham i rækken til ministerposter, om end han nok skulle have fået en med tiden. Han var simpelt hen et større navn på rådhuset – hvilket også gjorde, at han kom hurtigere til en toppost. På rådhuset var han en stor fisk i en lille dam – på Christiansborg var han formentlig forblevet en lille fisk i en stor dam.

Der er dog heller ingen tvivl om, at han var dybt engageret i kommunalpolitikken – vi har efterhånden fået slået fast, at det var typisk for ham at engagere sig dybt i stort set alt, hvad han kom til at arbejde med, hvilket også gav anledning til de mange vittigheder om hans travlhed og fravær fra hjemmet (se artikel 1).

Så hvad var det for et parti der skabt politikerne? Det var et parti som krævede lydighed og loyalitet, straffede dem der trådte ved siden af, men til gengæld belønnede dem som rettede ind: med identitet, sammenhold, sociale goder, forbedring af livssituationen og – hvis man ønskede det – magt og indflydelse. Det var et parti, hvor vejen til magten gik via socialisering ind i bevægelsen, og derfra gennem netværk og uformelle magtstrukturer, som i praksis ofte betød mere end partiets vedtægter. Det var et parti hvor det betalte sig at kende de uskrevne love lige så godt som de skrevne.

Og hvad var det for en politiker, der kom ud af partiet? Urban Hansen havde været gennem en lang skolingsperiode. Han havde gjort hvad han skulle og lidt til. Han havde spillet efter reglerne, forsvaret partiet og lagt uendelige arbejdstimer i dets tjeneste, var blevet stadig mere magtfuld og havde forstået at forvalte den magt uden samtidig at sætte sin popularitet over styr. Han kom ud af dette som en selvbevidst og håndfast politiker, der krævede disciplinen overholdt til enhver tid,

og som vidste, at det nu var hans tur til at bestemme. Som kunne være brutal og dominerende, når noget gik ham imod og demokratisk og lyttende, så længe folk overholdt de uskrevne spilleregler.⁶³ Men også en politiker som havde fundet ægte værdi og mening i bevægelsen, og det sammenhold den tilbød og oprigtigt mente, at partiet kunne skabe et bedre samfund. En politiker for hvem kontakten til græsrodder og menigmand formentlig var livgivende, fordi det for ham symboliserede alt det, som han fandt værdifuldt ved bevægelsen: olie på fingrene og øl på bordet. Det var sådan, han bedst kunne lide at ordne sagerne, hvad enten det gjaldt organiseringen mod kommunister på arbejdspladserne eller ændringer i loven om aldersrente. Han forstod at bruge de uformelle veje, som partiet tilbød, navigerede dygtigt i netværket og foretrak til enhver tid den uformelle frem for den slagne vej.

Disse konklusioner fraviger ikke fra den øvrige danske forskning på området; tværtimod forstærker den – og forstærkes af – det billede som andre forskere, ofte gennem biografier har givet.

Ydermere er det en konklusion, der også forstærkes af forskning i svensk Socialdemokrati og arbejderbevægelse, hvilket ikke bare giver en idé om, at broderpartierne havde mere end navne tilfælles, men også at den danske måde at gøre tingene på, selv om den kan overraske den uindviede, i virkeligheden var ret almindelig.⁶⁴

Artiklerne om Urban Hansen er skrevet på baggrund af forskning udført i perioden 2013-2015, finansieret af Carlsbergfondet. En samlet biografi fra perioden 1908-1956 ventes at udkomme i 2017.

Noter

1. Oversigten er blevet til på grundlag af København Kommunes egen information om bystyret, <https://bibliotek.kk.dk/bag-om-koebenhavn/borgerrepraesentationen> (15. januar 2016) og interviews med tidl. borgmester i 3. afdeling 1976-1989, Pelle Jarmer, 14. marts 2013 og december 2014
2. Bestyrelsesmøde og ekstraordinær generalforsamling i 9. kreds, 22. januar 1941. ABA 1743, 3, Forhandlingsbog 1941-44
3. Bestyrelsesmøde 9. kreds, 12. marts 1941. ABA 1743, 3, Forhandlingsbog 1941-44
4. Bestyrelsesmøde og generalforsamling i 9. kreds, 9. og 17. februar 1943. ABA 1743, 3, Forhandlingsbog 1941-44
5. Stemmeseddel med optælling, 1943. ABA 70, 14, 4
6. Claus Bjørn, *H.C. Hansen. En biografi*. København: Fremad, 2004.
7. Bestyrelsesmøde i 9. kreds syd, 17. januar 1946. ABA 1743, 4, Forhandlingsprotokol 1944-47
8. Oprindeligt stod han som nr. 27, men en faldt ud af den endelige liste. *Social-Demokraten*, 11. februar 1946. Valgavis, 1946. ABA 500, 494, 1. Valgliste med resultat, ABA 70, 14, 4
9. Bestyrelses- og gruppemødereferat, 4. og 11. april 1946, 14. oktober 1947. ABA 860,

- ks. 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953. Hospitalskommissionen var nedsat i 1944 og havde til opgave at "foretage en Gennemgang af Københavns Hospitals- og Sindssyge- væsen og en Undersøgelse af den nuværende københavnske Befolknings Behov for Hospitalspladser." Betænkning I + II afgivet af den af Magistraten under 24. februar 1944 nedsatte Hospitalskommission." *Tillæg til Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger fra den 1. april 1950 til den 3. marts 1951* (111. årgang), København: J.H. Schultz A/S, 1951, særligt s. 149ff og 296
10. Interview med Pelle Jarmer, 14. marts 2013
11. Bestyrelsesmøder og generalforsamlinger i 9. kreds, 17. november, 15. december 1943, 29. februar, 1. marts, 18. april, 24. og 26. maj 1944. ABA 1743, 3, Forhandlings- bog 1941-44. Møde i 9. kreds' fællesledelse, 24. maj 1946. ABA 1743, 7, Forhandlings- protokol 1944-1953. Generalforsamling i 9. kreds syd, 21. august 1946. ABA 1743, 4, Forhandlingsprotokol 1944-47.
12. Gruppemøde, 16 januar og 20. marts 1947. ABA 860, 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953, *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger fra den 1. april 1946 til den 31. marts 1947* (107. årgang), København: J.H. Schultz A/S 1948, s. 1481-1482, 2133-2134, *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1947-1948*, s. 163ff, 1536ff.
13. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1948-1949*, s. 10ff, 150ff. 1637-1639, 2383ff. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1950-1951*, s. 2305ff.
14. "Kastrup-fortet er nu aabnet igen", Politiken, søndag den 28. maj 1950
15. Budgetforhandlinger, mandag d. 6. december 1948. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1948-1949*, s. 1639ff., 2833ff. Citater, s. 1645-1646, 1649 og 1653-54
16. *Social-Demokraten*, 27. februar 1946. Se også, Iben Bjørnsson, "Urban Hansen II: '...at kunne knytte de nødvendige kontakter'", *Arbejderhistorie* 2, 2016: 4-32, s 10ff
17. Møde i fællesudvalget, 24. oktober samt ukendt dato i november 1946. ABA 919, 2, Forhandlingsprotokol 1946-50.
18. Møde i fællesudvalget, 18. august 1947, halvårsmøde, 21. november 1947. ABA 919, 2, Forhandlingsprotokol 1946-50. Gruppemøder 13. marts, 13. oktober 1947. ABA 860, 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953
19. *Dansk Velfærdshistorie, bind III: Velfærdstaten i støbeskeen*. Red. Jørn Henrik Petersen, Klaus Petersen og Niels Finn Christiansen. Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2012, s. 260-262. *Lovtidende for Kongeriget Danmark 1947*. København: J.H. Schultz, 1948, nr. 510, s. 1390. Socialdemokratiske Noter, nr. 3: 1947-48, s. 131-132, 134-136
20. Fællesledelsens beretning og regnskab for 1949, ABA 919, 2, Forhandlingsprotokol 1946-50.
21. Gruppemøde 17. november 1949. ABA 860, 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953
22. Gruppemøde, 9. februar 1950. ABA 860, 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953
23. Delegeretmøde, 1. distriktsorganisation 16. april 1950. ABA 919, 3, Forhandlings- protokol 1950-53
24. Møde i fællesledelsen, 2. januar, formandsmøder 20. januar og 25. juli 1948. ABA 919, 2, Forhandlingsprotokol 1946-50. Brev til kredsformænd fra Lars M. Olsen / Urban Hansen, 7. januar 1948. ABA 500, 494, Cirkulærer til Form. Kbh-Frb. Møde i 9. kreds syds bestyrelse, 27. januar 1948. ABA 1743, 4, Forhandlingsprotokol 1948-51. Partirådsmøde 30. december 1947. ABA 500, 06
25. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1949-1950*, s. 2375
26. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1949-1950*, s. 2376-2383
27. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1949-1950*, s. 2678,
28. Gruppemøde, 16. februar 1950. ABA 860, 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953
29. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1949-1950*, s. 2768-2769.
30. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1949-1950*, s. 2766-2796. "mærkværdigvis", s. 2769, "utilstedelig og uberettiget", s. 2773, 2787, "slet og ret agitations-

- pjeecer”, s. 2774, “skamros”, “ikke videre begavet”, “Hvis de er enig...” s. 2776, 2784, “Ærligt talt...” s. 2784, “Jeg har intet ansvar...” s. 2782, “Vi har vitterligt set det som en opgave...” s. 2790, “som flyveblade ude over byen...” s. 2795
31. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger* 1949-1950, s. 25ff. “fortegnelser over en kommunes rentemodtagere...”, “må høre til disse vænnesæle...”, “den går ikke mere” s. 27, “skrivedamen”, s. 32
32. Niels Finn Christiansen, “Socialdemokratiets fællesskabstænkning i 1930erne.” In Folk Og Fællesskab: Træk Af Fællesskabstænkningen i Mellemkrigstiden. Red. Cecilie Felicia Stokholm Banke. Arbejdsrapporter fra DCHF 2. København: Dansk Center for Holocaust- og Folkedrabsstudier, 2001: 84-89, Torsten Svensson, *Socialdemokratiets dominans: en studie av den svenska socialdemokratiens partistrategi*. Uppsala/Stockholm: Uppsala University/Almqvist & Wiksell International, 1994.
33. Bo Rothstein, *Den socialdemokratiske staten: reformer och förvaltning inom svensk arbetsmarknads- och skolpolitik*. Lund: Arkiv, 1986, s. 65-68, Iben Bjørnsson, “Norse Brothers: Social Democratic Anti-Communism in Norden 1945-62.” Ph.D., Københavns Universitet, 2012 (2012a), s. 37-39, 54
34. Bjørn 2004, s. 71
35. Iben Bjørnsson, *Arbejderbevægelsens Informations-Central. Socialdemokratiets kamp mod kommunismen 1944-1973*. København: SFAH, 2012 (2012b), s. 110-111, ABA 522, 28, 28/5
36. Delegeretmøde, 1. distriktsorganisation 16. april 1950. ABA 919, 3, Forhandlingsprotokol 1950-53
37. Fællesledelsens beretning og regnskab for 1949, ABA 919, 2, Forhandlingsprotokol 1946-50.
38. Oversigt over socialdemokratiske kandidater, marts 1950. ABA 522, 10, 120
39. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger* 1950-1951, s. 1ff.
40. Se f.eks. gruppemøde 23. marts og gruppebestyrelsesmøde 7. december 1950. ABA 860, ks. 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953
41. Gruppemøde 23. marts 1950 og 11. april. ABA 860, ks. 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953; *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger* 1950-1951, s. 1ff.
42. Gruppemøde, 21. december 1950. ABA 860, ks. 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953
43. Gruppemøde 27. april 1950. ABA 860, ks. 1, Forhandlingsprotokol 1946-1953. Forhandlinger i borgerrepræsentationen, 8. juni 1950. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger* 1950-1951, s. 441ff., 638ff.
44. Stemmeseddel, borgerrepræsentantvalget 1954, ABA 522, 11, 141. Færdig kandidatliste, Social-Demokraten 3. februar 1954. ABA 522, 11, 137
45. Gruppemøde 18., 20., og 22. marts 1954. ABA 860, Forhandlingsprotokol 1953-55
46. Møde i 9. kreds’ fællesbestyrelse, 1. juni 1953. ABA 1743, 7, Forhandlingsprotokol 1944-1953
47. Opstillingsmøder og diskussioner om kandidater, se kredsmøder/generalforsamlinger for Køgekredsen, juni, juli og august 1953. Køge Byarkiv, Journalnr. A 1994.61, 03 1949-1966 Forhandlingsprotokol
48. Diverse avisudklip, 1956. I familiens eje.
49. Folketingets arkiv, Den socialdemokratiske folketingsgruppes protokol 1951-56
50. Forsikringsvæsen Nr. 3, 6. Bind, 1955-1956 + Betænkning, lovforslag og behandling, blad nr. 351. Aktstykker, blad nr. 3, 41. Folketingets arkiv.
51. Gruppebestyrelsesmøde 14. marts 1956. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1955-1956
52. Leif Thorsen, *H.P. Sørensen. Arbejdsmand – Chefredaktør – Overborgmester*. København: SFAH, 1994, s. 118-119 Gruppebestyrelsesmøde, 5. januar 1954. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1953-55

53. Thorsen 1994, s. 119. Gruppebestyrelsesmøde, 22. marts 1954. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1953-55
54. Interviews med Kjeld Urban Hansen 13. januar 2013, Pelle Jarmer 14. marts 2013 og Gregers Christensen 5. september 2014.
55. Gruppebestyrelsesmøde, 22. marts 1954. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1953-55
56. Interview med Pelle Jarmer 14. marts 2013
57. Gruppebestyrelsesmøde 16. april 1956 – i protokollen står 16.5, men det er formentlig en fejldatering. Udvælgelsen fandt sted i april. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1955-1956. Thorsen 1994, s. 118
58. Interview med Pelle Jarmer, december 2014
59. Gruppebestyrelsesmøde 16. april 1956. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1955-1956
60. Gruppemøde, 23. april 1956. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1955-1956, "Sigv. Munk bliver overborgmester", Politiken 24. april 1956
61. Gruppebestyrelses- og gruppemøder, den 21. og 23. april 1956. ABA 860, 2, Forhandlingsprotokol 1955-1956
62. *Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger 1956-57*, s. 471
63. Jf. Bjørnsson 2016, s. 25
64. Svensk litteratur brugt i denne artikelserie: Rothstein 1986, Svensson 1994 og Petra Pauli, *Rörelsens Ledare: Karriärvägar och ledarideal i den svenska arbetarrörelsen under 1900-talet*. Department of Historical Studies; Institutionen för historiska studier, 2012.

Abstract

Iben Bjørnsson: *Urban Hansen III: "I don't know for how long Urban sat quietly..."*. Part III, *Arbejderhistorie* nr.1, 2017, pp. 67-97.

This is the third and final article in the series on Social Democratic politician Urban Hansen's early political career. Whereas the former two articles dealt with organisational matters, this one focuses on his early steps in politics. The article covers the 15 years from 1941, when it was suggested for the first time that he run for the Copenhagen city council, until 1956 when he was appointed mayor of the magistrate's 3rd department, responsible for the city's social issues.

Although the focal point has shifted from organisation to politics, the question remains the same: How did the Social Democratic Party function? What did it take to get to the top within the party? And how did it affect the politicians it created?

Iben Bjørnsson
Mag.art, ph.d. i historie
Email: ibenbjoernsson@gmail.com